

mgr inż. arch. Elżbieta Żuławska-Sobczyk

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.: „Wątki prekolumbijskie w XX-wiecznej architekturze meksykańskiej”

Meksyk to kraj o bogatej historii, gdzie w scenerii bogatej przyrody w 1519 roku spotkały się dwie, skrajnie różne kultury, które przenikając się w procesie metysażu kulturowego stworzyły współczesny kraj, starający się podążać za duchem czasów. Do dnia dzisiejszego istnieje dualizm podejścia do korzeni narodowych. Z jednej strony duma z bogactwa kultur prekolumbijskich, z drugiej pejoratywne podejście współczesne do tego co „indiańskie” jako symbolu zacofania. Z jednej strony nienawiść do europejskiego najeźdźcy, z drugiej dążenie do stylu życia jaki prowadzą ludzie z tak zwanego Świata Zachodniego. To te sprzeczności stanowią o bogactwie dzisiejszej tożsamości narodowej Meksykanów.

Trudny proces rodzenia się jednego narodu z tych dwóch odmiennych światów trwa do dziś, ale od około stu pięćdziesięciu lat proces ten nabrał sformalizowanego kształtu, który swoje odbicie znalazł między innymi w architekturze. Pod koniec XIX wieku kręgi władzy meksykańskiej zaczęły w sposób świadomy wpływać na proces kształtowania kultury narodowej przez naciski polityczne i kulturalne. Z biegiem lat zmieniały się koncepcje i podejście do tematu, jednakowoż cel pozostawał niezmienny: wzbudzić w społeczeństwie poczucie jedności i dumy narodowej przy jednoczesnym kreowaniu na arenie międzynarodowej wizerunku narodu bogatego kulturą. Jednym z ważniejszych elementów tego procesu była duma z dziedzictwa czasów prekolumbijskich oraz idea tworzenia nowej tożsamości narodowej w oparciu właśnie o te korzenie.

Celem niniejszej pracy było odnalezienie przejawów tego procesu w XX-wiecznej architekturze meksykańskiej. Zaznajomienie się z szerszym kontekstem architektonicznym umożliwiło wyłuskanie kilkunastu spośród większego grona przykładów, które wskazują ścieżkę w jaki sposób przebiegał proces przenikania się kultur prekolumbijskich z dwudziestowieczną architekturą. W toku badań określono, jakie elementy kulturowe z czasów prekolumbijskich przeniknęły do współczesności, a jakie nie oraz jaki miały one wpływ na tworzące się poczucie tożsamości narodowej Meksykanów. Badania pozwoliły na

wyodrębnienie trzech dróg adaptacji elementów historycznych do współczesnych dzieł architektonicznych. Najwnikliwiej przebadaną i jednocześnie chronologicznie pierwszą ścieżką było stworzenie tak zwanych stylów „neo”. Pod koniec XIX wieku architekci w dużej mierze próbowali zastosować style historyczne do współczesnych obiektów. W ten sposób powstały style neoaztecki, neomajański czy neototecki. Ich wspólną cechą było dla nich przeniesienie elementów architektury historycznej wprost do budynków dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych. Kolejna grupa to obiekty o charakterze ściśle związanym z czasem, w którym powstały, ale nawiązujące do okresów archeologicznych. Mamy tu do czynienia z grupą, wewnątrz której dochodzi do dużego zróżnicowania pod kątem przetworzenia inspiracji. To właśnie tej grupie poświęcona jest większość niniejszej pracy. Trzecią grupą są obiekty, które nawiązują do czasów historycznych poprzez folklor i wernakularyzm. Kultura i sztuka ludowa pełne są reliktyw przeszłości, które swą tradycją i charakterem odnoszą się do czasów prekolumbijskich, ale ich współczesna forma jest przetworzona przez lata adaptacji do bieżącej sytuacji. Tą drogą folklor stawał się inspiracją dla współczesnych twórców.

Tezą pracy jest stwierdzenie, iż meksykańscy architekci czerpali w swych pracach z twórczości kultur prekolumbijskich, w ten sposób przyczyniając się do tworzącej się w XX wieku meksykańskiej tożsamości narodowej.

Słowa kluczowe

Architektura meksykańska, regionalizm, architektura XX wieku, architektura latynoamerykańska, architektura prekolumbijska w XX wieku, zabytki Meksyku

Elisabeta Zataraska-Solbąch